

(близької і дальньої перспективи), теоретичної та практичної значущості засвоєваних знань, професійної спрямованості навчальної діяльності.

На завершення викладу матеріалу, хотілося б зазначити, що прагнення студентів до успішного оволодіння навчальною програмою вишу задля можливості застосувати свої знання і вміння на користь суспільству, бажання бути висококваліфікованим і креативним спеціалістом, задоволення особистої потреби постійного «саморуху» і освіти упродовж життя – це головні показники ефективної підготовки майбутніх учителів.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо у виявленні її характеристики чинників позитивного і негативного впливу на навчальну та пізнавальну діяльність студентів педагогічних вишів; у дослідженні розвитку мотивації до навчання в умовах дистанційної форми організації підготовки майбутніх учителів; у вивченні особливостей формування мотивації до навчання й мотивації до професії педагога.

Список використаної літератури

1. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – СПб. : Изд-во Питер. – 2003. – 713 с.

Ірина Петренко

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Нині вища школа відіграє центральну роль у розвитку суспільства, економіки та культури на глобальному, регіональному, національному і місцевому рівнях. В суспільстві знань університети є відповідальними не лише за розвиток і збереження науки та освіти, а й беруть участь у поширенні і застосуванні сучасного знання. Університети відповідають не тільки за формування майбутніх професійних, технічних та соціальних еліт, а й навчають масові студентські контингенти. Ключовим завданням університетів є підготовка людини до виконання своєї ролі в суспільстві та навчання протягом усього життя [2, с. 14].

Соціальна відповідальність проявляється, передусім, у взаєминах фірм, установ, організацій із споживачами та клієнтами, конкурентами, постачальниками, працівниками, інвесторами та ін. Вона включає розуміння того, що економічна діяльність призводить як до бажаних наслідків (обіг, прибуток), так і до небажаних (шкода навколишньому середовищу, ризики).

У цих умовах університети стають складними організаціями, управління якими вже не може здійснюватися тільки традиційними академічними методами і способами. Глибокі зміни у місії та структурі вищої освіти диктують необхідність реформ. Вищі навчальні заклади змушені брати на себе нові зобов'язання та відповідальність, виконувати нові ролі.

Виконання цих завдань потребує соціальної відповідальності вищої школи, яка базується на усвідомленні викликів глобалізованого світу, проблем економічного і соціального розвитку суспільства та розумінні своїх обов'язків перед суспільством, органами влади, науково-педагогічними працівниками і студентами, персоналом вишів, місцевими громадами та ін.

У зв'язку з цим слід детальніше зупинитися на визначенні категорії відповідальності. Нагадаємо, що як філософсько-соціологічне поняття вона відображає об'єктивний, історично конкретний характер взаємин між особистістю, колективом і суспільством з позицій свідомого дотримання взаємних вимог [2, с. 15]. Отже, з

практичного погляду мова йде про реакцію суб'єктів соціально-економічного і політичного життя на реальні проблеми і виклики.

Сенс соціальної відповідальності вищів характеризується взаємозв'язком двох сторін – об'єктивна включає вимоги суспільства, держави, громадськості, партнерів, а суб'єктивна характеризується раціональністю осмислення суті суспільних вимог, ставленням до них та здатністю дотримуватися їх належним чином і з розумінням наслідків своїх дій. Заклади вищої освіти виступають суб'єктом соціальної відповідальності, а об'єктом є сфера вищої освіти.

Упродовж століть європейські університети відігравали провідну роль в організації наукових досліджень, готували молодь до професійного життя і сприяли формуванню цивілізованого суспільства. Нині з метою подолання викликів XXI століття Європа очікує від закладів вищої освіти підвищення свої ролі в глобальних процесах, вагомому внеску в розв'язання актуальних проблем сучасності. Фундаментальних досліджень потребують енергетичні системи, питання зміни клімату, прискорення технологічного прогресу, зростання тривалості життя, соціально-економічної нерівності тощо.

Європейський простір вищої освіти формується на європейських традиціях відповідальності освіти перед суспільством, на широкому і відкритому доступі до навчання, на освіті для розвитку особистості і навчанні протягом усього життя, та і довготерміновій соціальній доцільності. Саме відповідальність перед суспільством виступає передумовою їх успішної діяльності та ролі в розвитку економіки, культури, освіти і науки.

У ролі інстанції відповідальності виступають також інші центральні органи виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади і спільно із спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки беруть участь у здійсненні державної політики у галузі вищої освіти, науки, професійної підготовки кадрів, у ліцензуванні та акредитації ВНЗ, а також контролюють дотримання вимог щодо якості вищої освіти тощо.

У свою чергу, вищі навчальні заклади України діють відповідно до законодавства про освіту, реалізують згідно з наданою ліцензією відповідні освітньо-професійні програми вищої освіти, забезпечують навчання, виховання та професійну підготовку, а також здійснюють наукову та науково-технічну діяльність. При цьому заклади вищої освіти керуються державною політикою, що ґрунтується на принципах Закону України «Про вищу освіту»: доступності та конкурсності, незалежності, інтеграції системи у світову систему вищої освіти, наступності, державної підтримки та гласності.

Водночас соціальна відповідальність вищої школи не зводиться до виконання законодавства, постанов уряду, рішень Міністерства освіти і науки тощо і не передбачає звітування, постійних перевірок, що відволікають від науково-педагогічної роботи. Така практика в наш час замінюється продуктивним діалогом, взаємною відповідальністю і співпрацею державних органів, суспільства та вищих навчальних закладів з чітко визначеними правами, що уможливило ефективність та взаємний контроль.

Свою соціальну відповідальність вищі навчальні заклади реалізують саме через активну взаємодію з підприємствами, фінансовими і банківськими установами та іншими діловими партнерами.

Прикладом соціальної відповідальності вищої школи є Проект «Університет третього віку», який вже кілька років успішно діє при ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі». Основні напрями роботи проекту є формування правової грамотності та соціальної захищеності, адаптація до нових технологій людей зрілого віку. Навчання спрямоване на персональний розвиток, соціальну адаптацію та збереження активної життєвої позиції студентам, яким за 50 років. Проходження курсу Університету третього віку дає можливість: зустрітися із цікавими особистостями,

однодумцями, людьми зі спільними інтересами та представниками різних поколінь; обмінюватися корисною інформацією й досвідом, пізнавати нове; отримувати навички спілкування в соціальних мережах, використання нових технологій та користування Інтернетом; отримати інформацію щодо безпеки банківських послуг; навчитися плануванню власного (сімейного) бюджету; отримати поради від фахівців – кондитерів, кухарів, фінансистів, бухгалтерів, психологів, юристів, програмістів тощо.

Отже, соціальна відповідальність вищої школи означає також її здатність не лише добровільно діяти в інтересах суспільства, але й передбачати соціальні наслідки своїх дій, добровільно узгоджувати свої інтереси з потребами всебічного розвитку країни, місцевих громад, колективу вишу тощо. При цьому важливі також моральні вимоги до вищої школи з боку суспільства, які здебільшого спрямовані не на досягнення ними якихось конкретних показників, а мають на меті слідування загальним етичним нормам і принципам, цінностям, яких ВНЗ повинні дотримуватися у різних сферах своєї діяльності, зокрема подолання корупції, забезпечення справедливого доступу до вищої освіти та прав студентів тощо. Безумовно, соціальну відповідальність вищої школи слід розглядати в контексті соціальних і правових відносин, культури, моральних цінностей, етнічних та релігійних традицій, що домінують у суспільстві.

Головними механізмами реалізації соціальної відповідальності виступають діалог та взаємодія органів управління університетів із внутрішніми (викладачами, дослідниками, студентами, адміністративно-технічним і господарським персоналом, профспілковою організацією) та зовнішніми партнерами (представниками міністерств і відомств та місцевих органів влади, роботодавцями, діловими партнерами, фірмами, службами, підприємствами, з якими співпрацює ВНЗ, а також із представниками громадських організацій, засобів масової інформації тощо).

Така співпраця допомагає знаходити компромісні рішення та долати непорозуміння і реалізується через спільні угоди та контракти, представництво внутрішніх партнерів у вчених радах університетів, інститутів та факультетів, участь у різних комісіях, дорадчих органах, органах студентського самоврядування тощо. Ця практика свідчить, що вищі навчальні заклади є важливими й активними структурами громадянського суспільства і при цьому йдеться про залучення до активного громадянського життя усіх членів академічної спільноти.

Університети, зі свого боку, повинні сприяти розвитку лідерства і створювати структуру управління, яка дозволить інституції в цілому забезпечувати внутрішні гарантії якості, облік і транспарентність. Очевидно, що європейська вища школа потребує закладів світового рівня. Однак потенціал європейської вищої освіти полягає не лише у винятковості небагатьох закладів вищої освіти, а також у високій якості більшості вищих навчальних закладів.

Список використаної літератури

1. *Хоружий Г.Ф.* Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти / Г.Ф. Хоружий. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. – 320 с.
2. *Хоружий Г.Ф.* Соціальна відповідальність вищої школи в контексті Болонського процесу / Г.Ф. Хоружий // Вища школа України. – 2010. – № 10. – С. 14-25.

Іван Зайченко

ДЕЩО ПРО СИСТЕМУ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Нові вимоги суспільства до випускників вищого навчального закладу, обумовлені розвитком науки й виробництва, ініціюють у ВНЗ створення сучасних систем